

Sygn. akt VI Ca 147/14

POSTANOWIENIE

Dnia 8 kwietnia 2014r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie VI Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym :

Przewodniczący-Sędzia SSO Karol Kołodziejczyk

Sędziowie SSO Hanna Morejska (spr.)

SSO Janina Ignasiak

Protokolant Jadwiga Cichoń

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 kwietnia 2014r.

sprawy z wniosku (...) S.A. z siedzibą w K.

z udziałem Przedsiębiorstwa (...) Spółki z o.o. w C.

o zasiedzenie

na skutek apelacji wnioskodawcy (...) S.A. z siedzibą w K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 18 grudnia 2013r.

sygn. akt II Ns 2199/13

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Częstochowie z uwzględnieniem kosztów postępowania apelacyjnego.

VICa 147/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 18.12. 2013 Sąd Rejonowy w Częstochowie oddalił wniosek wnioskodawcy (...) SA z siedzibą w K. w sprawie z udziałem Przedsiębiorstwa (...) Spółka z o.o. w C. o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu.

Sąd Rejonowy ustalił i zważył co następuje;

Wnioskiem z dnia 6.06.2013r. (...) S.A. z siedzibą w K. Oddział w C. wniósł o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu polegającej na nieodpłatnym korzystaniu z części nieruchomości położonej w C. przy ul. (...), oznaczonej jako działki nr (...), objętej KW nr (...), zabudowanej częścią linii napowietrznej niskiego napięcia oraz stacją transformatorową 15/04 kv S-88, niezbędnej do eksploatacji i obsługi tych urządzeń i całodobowym korzystaniu z tej części nieruchomości w zakresie niezbędnym do usuwania awarii, wykonywania konserwacji, remontów i wymiany urządzeń elektroenergetycznych na rzecz właściciela nieruchomości władnącej, stanowiącej działkę nr (...) położonej w C., objętej księgą wieczystą nr (...), na której posadowiony jest Główny Punkt Zasilania. W uzasadnieniu wniosku wnioskodawca podnosił, że część działki objętej wnioskiem znajdowała się w posiadaniu wnioskodawcy

odpowiadającym treści służebności co najmniej od 1971r. Uczestnik postępowania Przedsiębiorstwo (...) Spółka z o.o. wnosił o oddalenie wniosku. Zarzucał, iż wnioskodawca nie spełnia warunków do zasiedzenia, w szczególności, by trwale i widoczne urządzenie zostało wykonane przez posiadacza służebności, a nie przez właściciela nieruchomości. Uczestnik aktem notarialnym z dnia 16.02.1995r. nabył jeszcze jako osoba fizyczna przedmiotową nieruchomość od właściciela pierwotnego (...) w likwidacji a nabycie to nastąpiło wraz z uzbrojeniem technicznym terenu, w tym z liniami przesyłowymi i stacją transformatorową także. Wnioskodawca ani jego poprzednik prawny nie nabył od Przedsiębiorstwa (...) Spółka z o.o. przedmiotowych urządzeń; nie zostały mu one również nieodpłatnie przekazane. Od 1971r. nieprzerwanie urządzenia są eksploatowane i jest nimi przesyłana energia elektryczna. W myśl przepisu art. 292 k.c. warunkiem podstawowym dla zasiedzenia służebności jest to aby trwale i widoczne urządzenie zostało wykonane przez posiadacza służebności, a nie przez właściciela nieruchomości (vide: postanowienie SN z 4.11.1998r. II CKU 69/98, wyrok SN z 24.05.1974r. III CRN 94/74).

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wykazał, iż inwestorem zarówno linii jak i stacji transformatorowej było Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego w C. a nie wnioskodawca czy jego poprzednik prawny.

Dokumenty załączone do wniosku obrazują jedynie w zakresie technicznym dokonanie odbioru urządzeń do eksploatacji, co jest konieczne przy takich inwestycjach.

Wnioskodawca w toku postępowania nie udokumentował w żaden sposób, iż nabył od (...) w C. przedmiotowe urządzenia lub by zostały mu one nieodpłatnie przekazane. Z pewnością dokumentami takimi nie są złożone protokoły zdawczo-odbiorcze.

Przepisy zarządzenia Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 24.08.1964r. w sprawie zasad przyłączania do wspólnej sieci urządzeń do wytwarzania, przetwarzania, przesyłania, rozdzielania i odbioru energii elektrycznej i ciepłej oraz paliw gazowych (M.P. z dnia 11.09.1964r.) w szczególności § 18 nie mają zastosowania w niniejszej sprawie, bowiem dotyczą one jednostek nie będących jednostkami gospodarki uspołecznionej a taką w chwili posadowienia urządzeń elektroenergetycznych było przedsiębiorstwo państwowe (...) w C.. Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd oddalił wniosek (...) S.A. o zasiedzenie służebności przesyłu na podstawie wskazanych w treści uzasadnienia przepisów.

Apelację od postanowienia złożył wnioskodawca zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 172, 292.336 i 352 kc, sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego materiału dowodowego dlatego wnosił o zmianę zaskarżonego postanowienia przez uwzględnienie wniosku ewentualne uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu. W uzasadnieniu apelacji podnosił że sporne urządzenia przesyłowe zostały przeniesione do majątku poprzednika prawnego wnioskodawcy i z mocy art. 49 kc w brzmieniu wówczas obowiązującym nie należały do części składowych gruntu.

Sąd Okręgowy stwierdza że apelacja jest zasadna z przyczyn nie tylko w niej podniesionych.

Zarówno Sąd jak i strony pominęli stan prawny i faktyczny istniejący w chwili wybudowania spornych urządzeń.

Wnioskodawca domagał się ustanowienia służebności na działkach położonych przy ulicy (...) i oznaczonych jako działki (...). Działki te zostały prawdopodobnie wyodrębnione z działek (...) (...) .Postanowieniem z 24.11. 1992 w sprawie IINs 965/92 Sądu Rejonowego w Częstochowie stwierdzono nabycie przedmiotowych nieruchomości na Skarb Państwa w drodze zasiedzenia z dniem 31.12. 1985 . Czyli jak wynika z akt sprawy nieruchomości te były w samoistnym posiadaniu Skarbu Państwa co najmniej od 1965 roku. Wskazana jako nieruchomość władająca działka (...) jak wynika z decyzji z 18.05. 1992 także była własnością Skarbu Państwa. Działki (...) były jak zda się uważać Sąd Rejonowy w 1971 roku w posiadaniu poprzednika prawnego uczestnika Przedsiębiorstwa Budownictwa Rolniczego, zaś działka (...) – Zakładu (...) w C. wchodzącego do 19889 roku w skład przedsiębiorstwa państwowego (...) w K.. (akta sprawy IINs 965/92 i decyzja k. 22-24). Czyli zarówno nieruchomość władająca jak i nieruchomość obciążona były w posiadaniu przedsiębiorstw państwowych. W 1971 roku obowiązywał do 31 stycznia 1989r. art. 128

k.c. w pierwotnym brzmieniu, przepis ten wyrażał zasadę jednolitego funduszu własności państwowej, w myśl której, zgodnie z poglądem dominującym w praktyce, państwowe osoby prawne nie miały żadnych praw podmiotowych do zarządzanego przez nie mienia, które mogłyby przeciwstawiać państwu. Stanowisko to było powszechnie akceptowane także w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w sprawie IIICZP 28/84, Sąd Najwyższy uznał bowiem że Skarb Państwa jest legitymowany do wystąpienia z powództwem o wydanie państwowej nieruchomości lub jej części, znajdującej się w posiadaniu osoby trzeciej, również wtedy, gdy nieruchomość ta oddana została w zarząd i użytkowanie państwowej jednostce organizacyjnej, mającej odrębną od Skarbu Państwa osobowość prawną. Zatem w okresie gdy zostały wybudowane sporne urządzenia zarówno nieruchomość władająca jak i obciążona stanowiła własność Skarbu Państwa lub była w posiadaniu samoistnym Skarbu Państwa. Sąd Okręgowy w pełni aprobuje stanowisko Sądu Najwyższego w sprawie IICSK 465/09 że jeśli właścicielem nieruchomości obciążonej jak i posiadaczem służebności gruntowej przesyłu oraz właścicielem nieruchomości władającej był Skarb Państwa, nie mogło w ogóle w tym czasie dojść do zasiedzenia służebności gruntowej przesyłu, skoro właściciel nie może nabyć przez zasiedzenie służebności gruntowej na nieruchomości stanowiącej jego własność. Zatem dopiero na podstawie art.2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości oraz przepisów określających ustrój majątkowy państwowych osób prawnych (Dz. U. 1990.79.464 ze zm) z dniem 5 grudnia 1990. nastąpiło "uwłaszczenie" posiadanym majątkiem przedsiębiorstw państwowych, nieruchomości zostały przekazane w użytkowanie wieczyste a budynki i budowle stały się własnością p.p. Dopóki to nie nastąpiło, państwowe osoby prawne nie miały samodzielnych praw do składników mienia państwowego, którym dotychczas zarządzały; nadal wykonywały w tym zakresie jedynie uprawnienia Skarbu Państwa. Dotyczyło to także przewidzianego w art. 47 ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (w brzmieniu obowiązującym do dnia 21 marca 1990 r.) zbywania środków trwałych innym jednostkom gospodarki uspołecznionej oraz ustanawiania na ich rzecz w stosunku do tych środków ograniczonych praw rzeczowych. Zatem bieg terminu zasiedzenia służebności przesyłu mógł rozpocząć się dopiero po 5 grudnia 1990 roku, gdy oba przedsiębiorstwa stały się całkowicie samodzielnymi podmiotami. Należy zatem rozważyć czyją własnością w tej dacie były sporne urządzenia przesyłowe. Pomocne w tej mierze może być niewątpliwie orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4.12.1991 w sprawie W4/91 który ustalając wykładnię art. 45 ust. 2 ustawy energetycznej z 1984 r. w zakresie objętym uściślonym wnioskiem (...) Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

. Zarządzenie (...) z dnia 24 sierpnia 1964 r. wydane zostało na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 30 maja 1962 r. o gospodarce paliwowo-energetycznej (Dz. U. Nr 32, poz. 150 ze zm.), zwanej dalej ustawą energetyczną z 1962 r., upoważniającego Ministra Górnictwa i Energetyki do określenia zasad przyłączania do wspólnej sieci poszczególnych urządzeń do wytwarzania, przetwarzania, przesyłania i rozdzielania paliw gazowych i energii oraz ich odbioru. W tym czasie uważano, że "ustalenie zasad" polegać może na uregulowaniu wszelkich materialnoprawnych i proceduralnych kwestii związanych z problematyką ustawy określoną w upoważnieniu ustawowym do wydania przepisu wykonawczego. Stąd w § 18 ust. 1 zarządzenia (...), którego treść podano na wstępie uzasadnienia, uregulowano zarówno sprawę własności urządzeń służących przyłączeniu odbiorców energii (paliw) do wspólnej sieci wskazując, że stanowią one własność państwa pozostającą w zarządzie i użytkowaniu zarządzie i użytkowaniu zarządzających wspólną siecią, którymi były dostarczające energię (paliwa) przedsiębiorstwa (zakłady) energetyczne, jak też sprawę nieodpłatności przejęcia tych urządzeń, jeżeli zostały one wzniesione na koszt odbiorcy ubiegającego się o przyłączenie do wspólnej sieci ("bez względu na to, czyim kosztem zostały wykonane"). Następnie Trybunał stwierdził że jednak przy ocenie kwestii własności urządzeń przyłączonych do sieci przedsiębiorstwa przepisami właściwymi są w szczególności art. 49 i 191 kc. Pierwszy z wymienionych przepisów stanowi, że urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania wody, pary, gazu, prądu elektrycznego oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych gruntu lub budynku, jeżeli wchodzi w skład przedsiębiorstwa lub zakładu. Urządzenia wymienione w § 18 ust. 1 zarządzenia (...) są niewątpliwie urządzeniami służącymi celom określonym w art. 49 kc. Objęte tym przepisem unormowanie zawiera wyjątek od zasady przewidzianej w art. 47 § 2 kc, że "częścią składową rzeczy jest wszystko, co nie może być od niej odłączone bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości albo bez uszkodzenia lub istotnej zmiany przedmiotu odłączonego". Końcowe zastrzeżenie art. 49 kc, uzależniające zastosowanie tego przepisu od przesłanki, aby objęte nim urządzenia wchodziły w skład przedsiębiorstwa lub zakładu, jest kwestia faktu. Jest ona spełniona z chwilą podłączenia wymienionych w art. 49 kc urządzeń do sieci należącej do przedsiębiorstwa lub

zakładu. W rezultacie urządzenia te przestają być częścią składową nieruchomości, na której zostały zbudowane, i nie stanowią na podstawie art. 191 kc własności właściciela tej nieruchomości. Z chwilą bowiem połączenia ich w sposób trwały z przedsiębiorstwem w taki sposób, że nie mogą być od niego odłączone bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości albo przedmiotu odłączonego (art. 47 § 2 i 3 kc), stają się częścią składową tego przedsiębiorstwa. Podstawę prawną przejścia własności stanowi art. 191 kc odniesiony *mutatis mutandis*, ze względu na treść art 49 kc, do przedsiębiorstwa (zakładu). Z chwilą połączenia w sposób trwały z siecią urządzeń przedsiębiorstwa wymienione w art. 49 kc urządzenia, jako jego części składowe, stają się przedmiotem własności tej osoby, która jest właścicielem przedsiębiorstwa. Czyli nie budzi wątpliwości że w świetle wykładni dokonanej przez Trybunał Konstytucyjny sporne urządzenia przesyłowe z dniem 5.12. 1990 stały się z mocy cytowanych przepisów własnością poprzednika prawnego wnioskodawcy. Zatem od tej daty mógł nastąpić bieg zasiedzenia spornej służebności, jeżeli ustalono by że posiadanie służebności zostało nabyte w dobrej wierze, zasiedzenie nastąpiło by po 20 latach jeżeli w złej wierze nie nastąpiło by na dzień orzekania. Ponieważ w tym zakresie Sąd Rejonowy nie poczynił żadnych ustaleń pozostając w mylnym przekonaniu co do stanu faktycznego i prawnego sprawy należało uznać że sprawa nie została rozpoznana co do istoty. Sąd odwoławczy nie powinien wyjaśniać w tej sytuacji wszystkich istotnych okoliczności gdyż należy w tym zakresie przychylić się do stanowiska Sądu Najwyższego w sprawie IICKN 895/97 że oznaczało by pozbawienie strony jednej instancji. Dlatego z mocy art. 386par. 4 należało orzec jak w sentencji. W toku ponownego postępowania Sąd Rejonowy ustalił w sposób nie budzący wątpliwości stan prawny spornych nieruchomości w dacie budowy urządzeń przesyłowych jaki i objęcie ich w wieczyste użytkowanie z uwagi na podane wyżej wątpliwości odnośnie tożsamości poszczególnych działek Następnie ustalając dobra lub złą wiarę w dacie 5.12. 1980 dopuści dowód jeżeli to będzie możliwe z zeznań w charakterze świadków osób, które wchodziły w tych latach w skład organów poprzedników prawnych stron, lub miały wiedzę o wyżej wymienionych okolicznościach z racji wykonywanej pracy lub funkcji.